

YENİ EKONOMİK PROGRAM KRİZİN İTİRAFIDIR

Ekonomik krizin günden güne büyüdüğü, alım ve ödeme gücünün hızla düştüğü, çalışanın cebindeki deliğin her geçen gün biraz daha büyüdüğü bu dönemde, hükümetin yeni ekonomik programını Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Aziz Konukman'dan dinledik.

Hocam; öncelikle bizi kırmayıp geldiğiniz için teşekkür ediyoruz. Son dönemde yaşadığımız, hepimizin günlük hayatta da çok yoğun hissettiği ekonomik bir kriz var. Biz var diyoruz, birileri“yok” diyor. Önce onu bir konuşalım istedik; kriz var mı, yok mu, bunu bir netleştirelim, sonra bunun üzerinden sohbetimizi inşa ederiz isterseniz.

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- Teşekkür ederim. “Kriz var mı, yok mu?” sorusu, güzel bir soru. Bizim 2018 yılında büyüme oranı; Yeni Ekonomik Program, bunun adına YEP diyelim, bunun büyümeyle ilgili rakamına bakalım. Büyüme, 2018’de 3.8 hâlbuki bu, geçen yılki orta vadeli programda -yine ekim ayında yayımlanmıştı- 5.5’ti.

AKP’nin temel özelliği, büyümeyi fetiş haline getirmesi. Yani kimin için büyüdü, bu büyümeden kim nemalandı, bu büyümeden emekçilerin payı arttı mı, artmadı mı, onun sorunu bu değil; buradan yandaşlarına müthiş bir kaynak transferi olduğu için, büyüme rakamını önemsiyor. Bir de bu genellikle inşaat üzerinden yürüdüğü için, -Sevgili Mustafa Sönmez “betondan bir sermaye birikim modeli” diyor, çok beğeniyorum lafı- böyle bir model olduğu için, hep bununla övündüler. Çünkü bu, vitrini çok güzelleştirdi; AVM’ler var, inşaat sektörü büyüyor, Toplu Konut İdaresi lüks konutlar yapıyor. Gariban alıyor-alıyor dertleri değil; çünkü yeni zenginleri var, onlar peynir ekmek gibi alıyorlar. Böyle bir dönem onlara seçim kazandırdı. Dolayısıyla seçimin hemen ardından açıkladıkları program da bu büyüme fetişizmini doğrulayan tarzda bir şey.

YEP açıklanmadan önce Yeni Ekonomik Model (YEM) var, bu yeni ekonomik program onun üzerine inşa edildi. O da 10 Ağustos’ta açıklandı. Bakan orada “Biz artık üçlü bir sacayağıyla -hatta 3 artı 1 sacayağı tabirini kullandı- önce ekonomiyi dengeleyeceğiz, sonra büyüyeceğiz, sonra adil bir bölüşüme gireceğiz, en sonunda da nitelikli insan gücü yetiştireceğiz.” dedi.

Dönemleri de şöyle: Ekonomik dengeleme 2018-2019 dönemini kapsayacak. Neymiş peki sonraki dönem; sağlıklı ve sürdürülebilir büyüme. O ne zaman; 2020-2021.

Peki, daha adil paylaşım ne zaman; 2022-2023. Peki, nitelikli insan gücü ve güçlü toplum; o da açık uçlu, bir tarih vermemişler. Buradan mühendislerle seslenelim; nitelikli bir toplum, 2023 sonrasına bırakılmış, ne zaman olacağı belli değil. Tabii en vahim olan şey şu: “Daha adil paylaşımı unuttun” diyor, 2021’den sonraya...

“Önümüzdeki 5 yılda daha adil paylaşım diye bir şey yok” diyor. Demek ki bugüne kadar geçmiş iktidarlara döneminde de adil bir paylaşım sağlayamadığını kabul etmiş mi oluyorlar? Çünkü adil paylaşımı eğer önüne koyduysa bir iktidar, geçmişinde de bu adil paylaşımı aslında sağlayamamış olduğunu göstermez mi?

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- Hem nitelikli işgücü ve toplumu yaratamamışlar, onun itirafıdır hem de bir başka itiraf daha söyleyeyim isterseniz, “Sağlıklı ve sürdürülebilir büyüme.” Bu ne demek; “Bugüne kadar sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyüme yapmadık” diyor, müthiş bir itiraf.

2018-2019’da dengeleyeceğim derken, iki yıldır kriz var...

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- Bu da krizin itirafı. Ekonomik dengelemeye 2018-2019 arası deyince, bunun başka tercümesi yok. Program daha girişi bile olmadan ne diyor; “dengeleme, disiplin ve değişim.” Tabii şöyle bir terslik var: Orta vadeli programlar, 3 yıllık planlar. Yani ne zamanı planlayacak; 2019-2020-2021. Bir de 2018’in gerçekleşme tahmini var. Ama buradan bakarsak, nereye kadar gidiyor; 2023’e kadar bir kere kesin gidiyor. 2023 sonrasına da gidiyor, ama açık uçlu.

Niye kriz? Daha krizi itiraf sadece burada sınırlı değil, devam edelim kriz itiraflarına. Bir kere 2019 için de büyüme oranını 2.3 veriyorlar. Bu geçen yılın Orta Vadeli Program’ında (OVP) 5.5’ti. Eğer siz buraya 3.8 ve 2.3 yazıyorsanız, çeyrekler itibarıyla düşünelim, nasıl olabilir? 2018’in büyüme rakamları, hatırlarsak, birinci çeyrekte kaçmış; 7.3’müş. İkinci çeyrek yeni açıklandı, 5.2. Dönemin bütününde ne kadar büyüyecekmiz; 2.3 Üçüncü çeyrekte daha düşük büyüme, dördüncü çeyrekte eksi bir şey olacak, bağırıyor bu. Matematikiniz eğer birazcık

kuvvetliyse, bu son çeyrekte resmen bir küçülme öngörüyor. OVP rakamlarına göre 2018'in son çeyreği ve 2019'un ilk 3 çeyreğinde ya da yarısına kadar diyelim, yarısına kadar bir küçülme var.

Bu hedeflenen yıllar "2019, 2020, 2021 gerçek mi?" Analiz ettiniz mi?

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- Katiyen analiz etmem, çünkü bunların bütün hazırladıkları OVP'lerin ben incelemesini yaptım, Karatahta Dergisi'nde yayımladım, bayağı ciddi bir araştırma yaptım. Benim yaptığım tahlilde sonuç şu çıktı: Hiçbir hedef tutmamış, yani orda vadelinin hiçbir 3 yıllık hedefi, bir tane yakından uzaktan olur ya, olmamış.

Açık ve net de olmasa bir şekilde krizi itiraf ettiklerini söylediniz, peki bu durumu aşmak için ne gibi yöntemler geliştiriyorlar, nasıl çalışıyorlar?

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- 90'lı yıllarda krizler çıkınca, krizleri yaratan nedenler tartışılmadı. Hâlbuki krizi yaratanlar kim; IMF, Dünya Bankası'nın politikaları. Kemerler sıkıldı, insanlar perişan oldular, yolsuzluk çıktı, yoksulluk çıktı ve 90'lı yıllarda Dünya Bankası yeniden yapılandı. İlk yaptıkları şeylerden bir tanesi, yeni bir birim kurmak. Yeni birimin adı şu: "Yoksulluk Yönetmek." "IMF, Dünya Bankası politikaları kemer sıkıyor, yoksulluk yaratıyor. Ne yapalım; bunu yönetelim." Bütün yoksulluk yasalarını, yoksulların kendilerine olası bir saldırı, politik bir risk yaratma ihtimalini aşağı çekmek için çıkartırlar. İngiltere'de misal yoksulu düşündükleri için yoksulluk yasaları çıkartmazlar. Kapitalizm yoksulluğu sıfır edemez. Kapitalizmde yoksulluk, çalışanlar üzerine Demokles'in kılıcı gibi bir baskı unsuru olması için de desteklenir. Düşünün şimdi, merdiven altı işletmeler olmasa, bir sürü çalışan tehdit altında olmaz; taşeron işçisiydi, suyu buydu... Yedek işgücü ordusunun yaratılması şundan dolayıdır: İşçi sınıfının örgütlü mücadelesinde elde edebildiği hakların geri alınmasının yolunu açar yedek işgücü ordusu. Onun için kapitalizm var olduğu sürece işsizlik olacak, kapitalizm var olduğu sürece yoksulluk olacak. İşte bu Post Washington Uzlaşması, kelimenin altını çiziyorum, Washington Uzlaşması devam ediyor, yani bu programlarla halkı yoksullaştıran, yolsuzluğa neden olan, işsizliği artıran program devam ediyor, sadece program genişletiliyor. Yani "post" lafı, sonrası demek. Başka bir isim daha kullanıyorlar, "Extended Washington Consensus" yani genişletilmiş. Ne yapıyorlar; 3 maddeye 2 madde daha ekliyorlar kabaca; 10 maddede 2 madde daha ekliyorlar.

3 madde şu, yani Washington Uzlaşması dediğimiz şu: 80'li yıllarda neoliberal politikalar bütün dünyaya yayılırken, kendiliğinden yayılmadı, bu zaten mümkün değil. Borç tuzağında olan ülkeler IMF'yi çağırdılar, Dünya Bankası geldi, masaya oturdular ve "yapısal uyum prog-

ramı" dedikleri bir programı gündeme getirdiler. Programın en önemli özelliği şu: "Sana kredi veririm, ama şunları şunları yaparsan." 10 madde, ama 3 maddeye indirdim; şunları söylüyor: "1. Bütçeleri küçülteceksin, yani öyle yok, isteğini al, oraya kaynak aktar falan, küçülteceksin. Mümkün mertebe sermayeye teşvikler vereceksin; emekçiden alacaksın, ondan alacaksın. Eğitim kalitesi düşüyor, olsun, önemi yok, bütçeden daha az kaynak vereceksin." "Peki, ne yapacağız?" "Kamunun boşluklarını özel sektöre vereceksin, yani özel sektör eğitim alanına girecek, sağlık alanına girecek ve sağlık hizmetleri de böylece yavaş yavaş piyasalaştırılacak, ticarileşecek."

"2. Özelleştirme yapacaksın. KİT falan olmaz. Devlet süt mü üretir, devlet ayakkabı mı üretir?" diye gayet meşru imiş gibi, kamuoyunu da gerçekten ikna etme söylemleri. Hatırlayın, televizyon kanalları falan... Sonunda ne oldu, elektriğe kadar geldi, kamusal mallara geldi. Yani meşruymuş gibi çıktı, "Ayakkabı mı üretir devlet?" ten "Elektrik mi üretir devlet?" e geldik. Sonrasında "Dağıtımda ne işi var devletin, dağıtım işini niye TEDAŞ yapıyor falan?.." derken onu da üçe böldüler, her şey dağıtıldı.

"3. sü ne, onu da söyleyelim; "deregulation". 80 önce-sinde, ikinci dünya savaşından beri sınıf kavgalarıyla, sınıf mücadeleleriyle oluşmuş Anayasalara, yasalara, yönetmeliklere yansımış ne kadar uzlaşma metni varsa, ki bunlar müthiş bir şeydir; örnek verecek olursak kadınlara doğum izni, kadının işyerinde çocuğunu emzirmesi, 8 saat çalışma, sosyal güvenlik kurumundan yararlanma... gibi, Washington Uzlaşması diyor ki, "Kaldır kardeşim onları." "Ne yapalım?" "Deregülasyon olsun."

Ne oldu Washington uzlaşması; 3 madde: 1. Bütçenin küçültülmesi, 2. KİT'lerin özelleştirilmesi, 3. Deregülasyon. Bir tane deregülasyon örneği vereyim, ne kadar önemli bir kurummuş, onu anlamak için. Et-Balık Kurumu vardı. Et-Balık Kurumu ne yapardı? Eğer et üretimi çok ciddi bir şekilde piyasada pahalandıysa -kesim azdır, hayvancılık bir darbe yemiştir falan- hemen devlet devreye giriyordu, et fiyatlarını Et-Balık Kurumu regüle ediyordu. Müthiş bir şey, kurum kesim yapıyor, et fiyatları düşüyor. Ya da tersi oldu, hemen hayvanları çekiyor, stoklarına alıyor, kesim falan yok, tersini yapıyor.

Sonuç olarak anladığımız bu krizin de faturası her zamanki gibi emekçilere kesilecek. Zaten artan enflasyon, kurdaki değişiklik ile krizi en yakından ve sıcak hisseden bu kesim, peki 2018 yılı kur ortalamasının 4.90 olacağı yönündeki açıklamalar gerçekçi mi sizce?

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- Biliyorsunuz Merkez Bankası günlük kurları açıklıyor, buradan aylık kurlara ulaşabiliyorsunuz. Paket programı var bunun için, siteler var; adam koyuyor son rakamı, açıklıyor. Ben size

bulduğum rakamı söyleyeyim: Eğer Ekim-Kasım-Aralıkta 5.83 olursa ortalama kur, aylık -yani Ekimde 5.83, Kasımda 5.83, Aralıkta 5.83 ya da 6'dır da ortalaması- bu hedef mümkün değil, biz 6'dan itibaren gidiyoruz zaten, coştuk. Dolayısıyla Ekim, Kasım, Aralıkta onları eklediğimiz zaman, 4.90 olma ihtimali çöktü. Peki, ne özelliği var? Bunun şu özelliği var: Bütün öbür makro göstergeler buna bağlı da ondan. Sizin inşaat maliyetiniz buna bağlı, ilaç üretiminiz buna bağlı falan... Reel sektörün bütün hedefleri buna bağlı. Siz istediğiniz kadar "TL ile hesap yapacağız" deyin, herkes dolarla hesap yapar kardeşim, Euro ile yapar. Yani resmi açıklama sizi TL'ye çevirebilir, ama siz hesabınızı neyle yaparsınız? Çünkü bilmiyorsunuz, enflasyon öngörüsü çok doğru çıkmıyor, "Kur böyle olur, ben o zaman 3 kişi daha alayım işe; şu istinat duvarını yapayım, bunu yapayım, ancak götürürüm." Öbürü "6 olursa yandım" falan... Yani böyle hesap yapar insanlar, şirketler de böyle hesap yapar.

Yeni Ekonomik Program ile kriz çözülebilir mi?

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- Program bir anti kriz programıdır, krizi çözmeye çalışan. Peki, ne üzerinden çözüyor; acı olan da o, "emek" üzerinden çözmeye çalışıyor. Bakın, neler yapıyor bunu görelim ki, programın niye emek karşıtı olduğunu görelim. Emek karşıtı olduğunu söylemezsek eksik kalır. Bakın ne yapıyor, rakamları vereceğim size: "Milli gelirden 2019 yılı bütçesinde toplam 75.9 milyar TL bir tasarruf düşünüyoruz" diyor. Her rakamın bir sınıfsal yorumu var, matematik öyle bir şey. "Büyüme 3 olmuş, 2 olmuş, bize ne kardeşim?" ya da "Biz dolarla ne ilgileniyoruz, dolar beni ne ilgilendirir?" Sokaktaki adam bunu yapıyor bazen. Ağabey, seni bal gibi ilgilendiriyor. Simit alıyorsun, orada adam diyor ki, "Bilmem ne fırın şey kullanıyor, bu arttı" diyor. Onun için, burada bir soruya da cevap verelim, mühendislik olarak cevap vermemiz lazım.

Eğer petrol fiyatları artıyorsa, doğalgaz artıyorsa, dolar artıyorsa, kaçınılmaz olarak bu fiyatlar artacak. Ocak ayında ciddi bir zam fırtınasına hazırlanın, hepimiz hazırlanalım. Ocak ayında şöyle bir şey var: Yeniden değerlendirme oranı diye bir oran var. Yeniden değerlendirme oranı, hemen uygulanacak bir oran demek değil, artırılabilir, azaltılabilir, politik tercihle. Eskiden Bakanlar Kuruluydu bu, şu anda Cumhurbaşkanlığı. Nasıl hesaplanıyor? Ekim ayının ortalama endeks rakamı alınıyor. Ekimde açıklanıyor ya, Ekimden 12 ay geriye gidiyoruz, bir ortalama alıyoruz. Yani Ekim ayından 12 ay geriye gidince, Kasım da bitiyor. Bu endeksleri toplayıp 12'ye bölüyoruz, bir endeks çıkıyor. Sonra 2017'nin Ekiminden geriye gidiyoruz, Kasıma, oradan da bir endeks çıkıyor, sonra ikisinin yüzdesini buluyoruz. O rakam Ocak ayında bütün maktu vergilere, cezalara gelecek zammı belirliyor. O rakam şimdi 21.

Bu niye önemli? Dediğim gibi, maktu vergiler, nedir on-

lar; damga vergisi, pasaport, harçlar, çöp vergisi, temizlik vergisi vesaire... Emlak vergisinde bir özellik var, kanun "yeniden değerlendirme oranının yarısı kadar" diyor, bir tek onda oran yarısı. Hatta sırf trafik cezası değil, başka cezalar da aklınıza gelecek ne ceza varsa, her şey bununla belirleniyor ve korkunç bir zam gelecek. Mesele geçen sene 14 küsur olan bir şey, bu sene ne kadar yüksek, 25 olduğunu düşün, perişanlık. Yani bu vergiler daha da yüksek olacak, onu demek istiyorum, her halükarda yüksek olacak, oranı düşürse dahi yüksek olacak. Dolayısıyla emek karşıtlığını bir de buradan görelim.

McKinsey, Kriz, Ekonomik Program derken IMF bu işin neresinde?

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- Demin dedim ki, 2019 yılı bütçesinde 75.9 milyar liralık bir tasarruf ve tedbir uygulamışlar. Bu rakam nereden bulunmuş, biliyor musunuz, aklınız hayaliniz durur: Nisan 2018'de IMF bir rapor hazırlıyor ve Türkiye'nin 2019'da kaçınılmaz olarak bir IMF programına gireceğini söylüyor. Korkut Hoca, bu konuda bir yazı yazdı. Dedi ki yazıda, "Türkiye önünde sonunda IMF'ye teslim olacak; çünkü bu program ısrar ediyor." Rakamları da belirlemiş, o rakamları kopya etmişler bizimkiler, kaynakça vermeden. Yani şöyle bir komik durum var: IMF'nin, ki o zaman daha kriz yok Türkiye'de, hatırlayalım, Nisan 2018, yani daha öyle çok sert bir kriz yok ama IMF görüyor durumu. Niye; çünkü bizim kozmik odada var zaten IMF, IMF görüyor orayı, ne olduğunu ve uyarıyor. Korkut Hoca rakamları almış, diyor ki, "İntihal yapmış, oradan aynen götürmüş."

Program, IMF programı, bu 2019-21 programı, lamı cimi yok, ama IMF'ye gitmiyor. Nedeni şu: Dik durdular ya, "Biz IMF'ye borcumuzu ödedik, bir de borç verdik. IMF kim oluyor ya?" dediler. IMF'ye gitmek demek, karizmanın çizilmesi demek. Dolayısıyla bu tedbirleri, bir kurum olmazsa dışarıda, bunu yapmazlar. Rakamları vereyim: 75.9 dedik ya, 59.9 milyar lirası harcama tasarrufu. Muazzam harcamayı seven bu iktidar, harcamadan tasarruf yapacak. Harcama tasarruflarının detayını veriyor

şimdi: 30.9 milyar yatırımlardan. Bir denetçi olmazsa burada, bir denetim örgütü -ama yabancı olacak- olmazsa, kolay taviz verilebilir.

"Teşvikleri 10.1 milyar kısacaksınız" diyor. Teşvikler kime veriliyor; yandaşlara.

Söylediğiniz rakamların toplamı 41 milyara geldi zaten...

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN- Devam ediyorum. sosyal güvenliği 2,5 milyar TL kısıyor. Sosyal güvenlik kurumundan para kısmak ne demek; ya ilacımızı alamayacağız ya da başımıza bir şey gelecek, belli. Diğerlerinden de 2,7 milyar. Yani bu tasarrufların bir kısmı sermaye üzerinden, ulufler üzerinden, bir kısmı da emekçiler üzerinden. Daha yetmedi; Kıdem Tazminatı Fonu oluşturulacak diyor. Daha yetmedi, "Esnek işgücü piyasaları artık sonuçlandırılacak" diyor. Her şey esnek çalışmaya gidecek. Esnek çalışmayı memurlara da taşımak. Çok sınırlı, mesela polis olabilir, asker, ayıracaklar, diğerlerini sözleşmeli personel yapıyorlar. Yani memur güvencesi, 657 güvencesi ortadan kaldırılacak. Her yönüyle emek karşıtı, yani sırtıyor. Kıdem Tazminatı Fonu meselesi, Sosyal Güvenlik Kuruluşunun transfer harcamalarının kısılması meselesi, herkes diyor ki, "Maaşlar nominal ne olacak?" Nominal bırakın, reel olarak gerileme önemli. Nominal, "Hiçbir şey oynamasa bile, nominal maaşımızı da düşürecek mi?" Düşürmesine gerek yok ki, zaten enflasyon o kadar yüksek çıkıyor ki, reel olarak adamı geriletıyor. Onun için nominal yaparsa, daha da bir felaket olur, çifte mağduriyet olur. Dolayısıyla şöyle söyleyelim: Özellikle maliye politikalarının ciddi anlamda bizi cendereye sokan bir özelliği var. Kritik yere geliyorum, kritik yer şu: "Yapılacak tasarrufların yapısal değişikliklerle kalıcı hale gelmesi, Kamu Maliyesi Dönüşüm ve Değişim Ofisi tarafından sağlanacaktır." Yani sadece bize 1 yıl, 2 yıl değil, kalıcı hale gelsin diyor. Buna göre milli gelirin şu kadarı, yani burada kemer sıkmanın teknik isimlerini veriyor. Kamu Maliyesi Değişim ve Dönüşüm Ofisi burada ne olduğu açıklanmamış, burada yok; isim olarak yazıyor, ama nasıl oluşacağı belli değil.

Bu değişim ve dönüşüm lafı, zaten çok danışman lafı değil mi? Danışmanlık şirketi programı zaten bu.

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN-Burada benim kritik bulduğum nokta şu: Korkut Boratav diyor ki, "Bu program denetime muhtaç." Haklı, ben de görüyorum, bu önün-

de sonunda birinin denetlemesi lazım. Bazıları yanlış değerlendiriyor, "Sayıştay varken" diyor. Sayıştay bir denetim yapar, ama onun sonunda yapıyor, bittikten sonra, kesin hesaplarda yapıyor onu, atı alan Üsküdar'ı geçecek burada. Para verecek adam, para verecek adamları güvenceye almanız lazım. Bunun bugüne kadar biricik yolu IMF, başka bir yolu yok. Zaten program onun rakamları, denetimi yapacak olan da IMF.

Ben mevcut tabloyu söylüyorum, mevcut tablo bizi IMF'ye götürüyor diyorum. Ben tabii ki IMF'ye karşıyım, benim kendi alternatif programım olsa, IMF'ye güle güle derim, hiç gerek yok bunlara. Ama sizin taahhütleriniz var, çünkü buraya para gelecek kardeşim. Parayı da söyleyeyim; 180 milyar dolar bir yıl içinde ödeyecekleri para, 57 milyar da cari açığı ekle buna, 237 milyar dolar civarında bir para. Burada bunun teminatı işte bu program, bu programları yaparsan, hemen bir kere daha ilk elden IMF bir para verecek. Sonra yaptıklarını gördükçe serbest bırakacak krediyi. O para önemli değil, hemen uluslararası çevreler "IMF yeşil ışık yaktı, gördünüz mü arkadaşlar?" deyip piyasalar açılacak, mantık bu, IMF'nin mantığı bu.

Aslında en önemli sorularımızdan birisi şu: Enerjiden inşaat sektörüne, elektronikte yatırımlarda ciddi maliyet artışı var, işsizlik hissedilmeye başlandı. Özelleştirmelerin ve kamu ihalelerinde uygulanan yöntemlerin işte taahhütte bulunma, dolar, Euro üzerinden belirlenen bedeller, yap-işlet-devret falan, bu model, yöntemlerin etkilerini görüyoruz. Yakın bir gelecekte bu konu başlıklarında bizi... Hem özelleştirildi, bu özelleştirilenlerin geri devletleştirilmesi gibi bir şey söyleniyor.

Prof. Dr. AZİZ KONUKMAN-Şeker fabrikalarında mesele... Sırayla gidelim mi? Önce bunlardan başlayalım. Bir kere buradaki mühendis arkadaşlarımıza, sektörlerle ilişkin bir yol haritası veremiyoruz, şundan veremiyoruz: Bu program, her ne kadar yeni ekonomik program diyor, ama bakarsan, Resmi Gazete'de yayımlandı, tabii Resmi Gazete artık internete girdi. Bunun adı orta vadeli program. Resmi adı bu değil, bu uydurma adı. "Yeni ekonomi..." Ne yeni ekonomi; orta vadeli program. Bakın, aşağıya küçük yazmışlar, dağ fare doğurur gibi. Ne gerek var; resmi adı bu.

Bu program, mevcut plana uyumu hazırlamak zorunda. Kanun diyor, ben demiyorum, 5018 16. madde. Diyor ki, "Orta vadeli programlar, kalkınma planlarıyla uyumlu olmak zorunda. Orta vadeli mali plan da orta vadeli programla uyumlu olmak zorundadır. Bütçeler de orta vadeli mali planla uyumlu olmak zorundadır.

Birincisi, ortada plan yok; çünkü 10. Planın son yılı, 2018, ama 2019, 2020, 2021 nerede belirlenecek; 11. Kalkınma planının ilk 3 yılı. Kalkınma planları 5'er yıllık biliyorsunuz. Temmuz ayının ilk haftasında ya da ikinci haftasında yayınlanacaktı, ama önce Bakanlar Kurulu olarak gidecekti Meclise, Meclis'te kabul edildikten sonra bu OVP hazırlanacaktı. Bu program, Meclis'in kabul ettiği bir plana uyumlu olmak zorunda. Meclis niye önemli? 600 kişi Türkiye'nin yol haritasını belirlemeliydi ama bütçe hakkı elinden alındı. Ama çaktırmadan aslında Meclis'in bütçe hakkını sahipleneceği bir alan daha var, o da kalkınma planı. Çünkü kalkınma planını kabul eden Meclis. Meclis reddederse kalkınma planı hazırlanamıyor. Ne yaptılar? Kamuoyuna sunmadılar, siz de bilmiyorsunuz. EMO'nun katkıları olmuştur, büyük bir ihtimalle katılan mühendis olmuştur, biz planı bilmiyoruz, plan yayınlanmadı.

Planın önemi şu, orada durumu görecektik, tarım ne oluyor, sanayi ne oluyor, alt kalemler ne oluyor diye, hiçbirisi yok, hiçbir şey göremiyoruz ve bu ona uyumlu hazırlanmıyor, o yok ortada. Daha bitmedi, orta vadeli mali plan yok, yani bütçe hedefleri olan, bütçenin kendisi yok. Bunlar ne zamana kadar hazırlanması gerekirdi, biliyor musunuz, yasal tarihlerini söyleyeyim mi? Orta vadeli mali plan 15 Eylül tarihi itibarıyla hazırlanması lazımdı. Bunun da ilk haftası, eylülün ilk haftası. Bu gecikti, ama orta vadeli mali plan hâlâ yok. 17'sinde de bütçe Meclise sunulacak. O olmayınca bütçe çağrısı yok, bütçe çağrısı olmayınca yatırım programı yok. Onlar olmayınca, kurumlar bütçe hazırlığı nasıl yapacak? Dolayısıyla şu an TMMOB'ye bağlı üyelerin faaliyet gösterdiği alanlarda TMMOB, yol haritasına sahip değil, yani mühendisine, "Tarımda şunlar oluyor, sanayi alt sektörlerinde şunlar oluyor, enerjide şunlar oluyor" deme noktasında değil. Yani sektörel yol haritaları elimizde değil, bu bir klinik vaka. Makro hedeflerin olmasının bir önemi yok ki, makro hedefler gerçekçi de olmuyor, ama sektörel durumlar olması lazım. Geçmişe dönük var; TÜİK'in sayfasına giriyoruz, bize diyor ki, "Al kardeşim, sektörlerin durumunu burada izle" diyor. Biz bunları söyleyeceğiz, büyümeyle ilişki kurarak mühendislere bir yol haritası hakkında bir iki kırıntı, ama o da tam bir yol haritası olmayacak. Bizim iki çeyrek dönemin büyüme rakamları açıklandı. Sektör sektör, yani ana sektörler itibarıyla çok rahat bilebilme durumundayız. Tarım sektörü, -iki çeyrekteki durumu veriyorum- birinci çeyrekte 6,1 büyümüş. Bizim biliyorsunuz "saldım çayıra mevlam tarımı kayıra" yani öyle bir plan, tarım planı falan yok. İkinci çeyreği veriyorum; eksi 1,5 küçülmüş. Bu tarım ülkesi diye geçinen bir ülkede felaket bir şey. 6,1 büyüyen bir ekonomi, 1,5 küçülüyor ve sen bu ekonomiyi ithalatı serbest bırakarak 4 ürende gümrük vergisini sıfırlayarak üretimi düşmüş adamlara "Ne halin varsa gör" diyorsun. Bu ne demek? Küçülen bir ekonomide ithalata izin verilmez; çünkü bu adam çökmüş, maliyet-

ler yüzünden üretim yapamaz hale gelmiş. Tabii sadece teknolojik bir şey değil bu, yukarıdakinin de yağmur falan, onlara da bağımlı; yukarıdaki de küsmüş aşağıdakine, durum bu.

Sanayinin durumuna bir bakalım. Sanayi 8,1 büyümüş, dedik ya büyüme fetişizmi vardı. Ekonominin büyümesini hatırlayın, 7,3 mü demiştik, 2018'in tümü için, 7,3 birinci çeyrek. Sanayi 8,1 büyümüş. İkinci çeyrek ne oldu; 5,2, sanayi 4,3, yarı yarıya küçülmüş. Bu mühendisler için iyi bir haber değil, yani sanayi sektörünün geneli küçülüyor. Demin ne dedim; 5,2, ama ikinci çeyrek, üçüncü çeyrekte biraz daha küçülecek, dördüncü çeyrekte eksi olacak demiştik. Geldik imalat sanayiine, daha somut. İmalat sanayiinde 8,7 imiş birinci çeyrek, ikinci çeyrek 4,7, orada da ciddi bir düşüş var. Gelelim inşaat; inşaat 2018 -inşaat vahim olacak da onun için- 2018, 6,6. birinci çeyrek, ikinci çeyrek 0,8. Bu felaket bir şey. Eski yıllara bakıyorum, hiç böyle bir düşüş yok. Zaten inşaat küçülüyorsa, sermaye birikim süreci onun üzerinden yürüyordu ya, sekteye uğruyor demek.

Biliyorsunuz yatırımda inşaatla makine, teçhizat birlikte, bir kalem daha var, üretim, mali olmayan aktifler deniliyor. Eskiden vermezdi onu, şimdi yeni milli gelirden onu veriyor, ikisine bakalım, makine ve teçhizat ne durumda, bir de inşaat ne durumda? İnşaatla baktığımız zaman, büyüme birinci çeyrekte 10,5 imiş, ikincide 6,6, düşüş yine burada da var. Yani bizim yatırım bölümündeki düşüşte inşaat da payını almış. Makine ve teçhizatla bakalım. Makine ve teçhizat o kadar önemli ki, hep eksi, küçülme var orada. Yani uzun dönemde Türkiye'nin büyümesinin sağlıksızlığını bu gösteriyor zaten. Çünkü yatırım, yatırım malları, ekonomide gelecek varsa, alır başını gider. Eğer ekonomide kötü sinyaller geliyorsa, orası küçülür. Bakın, rakamları vereyim. 6,4 makine 2018, ikincisi 0,6, sıfıra gelmiş. Geçen yıl da hep eksiydi. Şunu demek istiyorum: Daha 2016 yılının yatırım düzeyinin gerisinde kalmışız, bu artmaya rağmen; çünkü 2017'de gerileme var, o şaşaalı büyümede. Uzun vadede bizi en fazla etkileyen yatırım kalemidir. 2017'de her iki çeyrekte de küçülme olduğu için, şunu demek istiyorum: 2017'de 6,4'e gelmişiz, ama hâlâ 2016'nın gerisindeyiz. İkinci çeyrekte 0,6. Hâlâ 2016'nın gerisine düşen bir ekonomi var.

Son olarak bu durum ülkeyi uluslararası platformda ekonomik olarak nasıl bir konuma getirdi?

3 uluslararası kuruluş (S& P, Moddys, Fitch) bizi çöp seviyesinin 2 tık altına getirdi. Çöp seviyesi demek şu: "Yatırım yapılamaz" diyor, bir düzey var, onun iki tık altındayız biz. 3 kuruluş tarafından da bu kadar kötü görülen bir ülke, IMF "İşler iyi gidiyor" dese bile, bu reyting kuruluşları çok buna sıcak bakmayabilir.

Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.